

Hvordan mindsker man antallet af arbejdsulykker?

Sammendrag af Arbejdsmiljøagenturets rapport

Forebyggelse af arbejdsulykker er stadig et meget vigtigt område, hvilket afspejles af den kendsgerning, at det er emnet for den europæiske arbejdsmiljøuge i 2001. Som et led i forberedelserne er der foretaget en undersøgelse af arbejdet med forebyggelse af arbejdsulykker i EU-medlemslandene. De 22 eksempler, der analyseres i rapporten, omfatter tiltag på både national-, regional, sektor- og virksomhedsniveau.

Kvantitativ vurdering af foranstaltningerne

Rapporten viser, at arbejdet med forebyggelse af ulykker kan have betydelige positive virkninger, for eksempel i form af færre og mindre alvorlige arbejdsulykker og en forbedring af nytteomkostningsgraden. Selvom der er stor forskel på de undersøgte foranstaltningers art og niveau, er det vigtigt at bemærke, at direkte kontakt med målgrupperne kan spille en vigtig rolle med henblik på at reducere antallet af arbejdsulykker og følgerne heraf. Rapporten fremhæver endvidere betydningen af overvågningssystemer, forebyggelse af risici ved kilden og fordelene ved social dialog, partnerskab og arbejdstagernes inddragelse.

Her gives et billede af de kvantitative data i undersøgelsen, som understøtter disse konklusioner.

Færre arbejdsulykker

- **Betydningen af bevidstgørelseskampagner:** en landsdækkende annonce- og PR-kampagne i Østrig til forebyggelse af faldulykker på arbejdspladsen bevirkede, at antallet af faldulykker faldt med næsten 10 %. Offentlige interventionsforanstaltninger med det formål at øge bevidstheden om generel sikkerhed, for eksempel kampagnen 'Opskriften på sikkerhed', som blev iværksat af den britiske arbejdsmiljømyndighed inden for føde- og drikkevarerindustrien, medførte et fald på ca. 13 %. En næsten samtidig kampagne i Elsass-Moselområdet med fokus på sikkerhed i forbindelse med stilladsarbejde bevirkede en nedgang i antallet af arbejdsulykker på næsten 10 %.
- **Foranstaltninger på nationalt og regionalt plan, herunder direkte kontakt med virksomhederne, er som regel særlig effektive.** Programmet "Programma Aragón" viser, at

foranstaltninger på regionalt plan kan bidrage til at reducere antallet af ulykker med over 25 % i 'højrisiko-virksomheder'. Lignende erfaringer er gjort i andre regioner i Spanien. Fokusering kan være en afgørende faktor. Med kampagnen 'Opskriften på sikkerhed' opnåede den britiske arbejdsmiljømyndighed et fald på 33 % ved at koncentrere indsatsen om 19 virksomheder eller "sorte pletter" med en skadeshyppighed, der var over tre gange højere end gennemsnittet i føde- og drikkevarerindustrien.

- **Foranstaltninger iværksat af erhvervsorganisationer har også generelt en betydelig positiv indvirkning.** En intensiv tysk kampagne med henblik på at forebygge faldulykker i forbindelse med højdearbejde inden for bygge- og anlægssektoren rettet mod alle interesserede parter og understøttet af nye bestemmelser om ulykkesforebyggelse medførte, at antallet af ulykker mindskedes med ca. 30 %. En anden tysk kampagne iværksat af sikkerhedssektoren bevirkede en nedgang i antallet af ulykker på 37 % i de pågældende virksomheder. I Danmark har tiltag inden for landbrugssektoren reduceret antallet af ulykker med 40 % inden for målgruppen. Gruppen "udsættes" for sikkerhedskontrol på landbrugsbedriften og adfærdstræning.
- **Initiativer på virksomhedsniveau kan skabe lige så afgørende resultater.** Hvis de bestemte risici i arbejdsmiljøet behandles systematisk, kan der opnås en nedgang på over 50 %. Mere generelle metoder såsom Tuttava – med fokus på oprydning af arbejdspladsen – synes imidlertid også at kunne reducere antallet af ulykker med ca. 20-40 %. Endvidere kan sikkerheden i forbindelse med større infrastrukturprojekter, for eksempel bro- og tunnelbyggeri til højhastighedstoglinjer forbedres betydeligt gennem særlige sikkerhedsforanstaltninger eller kampagner.

CASE STUDIER

Foranstaltninger på nationalt og regionalt plan

- Sikkerhed under bygningen af højhastighedstoglinjen mellem Bologna og Firenze, Italien
- Initiativ i forbindelse med stilladsarbejde i Elsass- og Moselområdet, Frankrig
- Ørundsbroen: sikkerhed inden for bygge- og anlægssektoren — anlægsarbejder på landsiden i Danmark
- 'Sikkerhed ved hvert skridt': en landsdækkende kampagne gennemført af en arbejdsulykkesforsikringskasse i Østrig med det formål at forebygge faldulykker
- Hvordan reduceres antallet af ulykker i højrisikovirksomheder ved en målrettet kontrolkampagne: Programa Aragón, Spanien

Foranstaltninger på sektorniveau

- Fald over bord i den maritime sektor — Lad os snakke om det! Frankrig
- Forebyggelsesstrategi inden for sikkerhedssektoren i Tyskland — en model for et sikkert arbejdsmiljø
- Ulykker inden for landbruget: en dansk model for forebyggelsesarbejde
- 'Opskriften på sikkerhed' — et sikkert arbejdsmiljø inden for føde- og drikkevarerindustrien, Storbritannien
- Ulykker inden for den tyske bygge- og anlægssektor, særlig fald fra højder
- Forebyggelse af vejulykker inden for motorvejspatruljen i Italien
- Det irske partnerskab for sikkerhed inden for bygge- og anlægssektoren — CSP
- Den usynlige medkører: en nederlandsk oplysningkampagne, der skal bevidstgøre lastbilchauffører om alkohols virkninger
- Forebyggelse af støvbrande og -eksplosioner i Tyskland
- Kampagne til forebyggelse af "nål i finger-skader" inden for tøj og tekstilindustrien i Portugal

Foranstaltninger på virksomhedsniveau

- Forebyggelse af "nål i finger-skader" inden for tøj og tekstilindustrien — William Baird-initiativet
- Indre vandveje i Belgien: nedsættelse af antallet af ulykker ved gennemførelse af en systematisk sikkerhedspolitik
- Langsigtede arbejdsmiljøforanstaltninger: TITAN
- Sikkerhedsstyring inden for stålindustrien: ARBED

Foranstaltninger med anvendelse af standardinstrumenter

- Sikre og produktive arbejdsvaner: Tuttava
- WASP-metoden — en arbejdsgruppes analyse til fremme af sikkerheden
- Kontrakter med henblik på forebyggelse i SMV'er, baseret på sektoraftaler (Frankrig)

© European Commission

Færre alvorlige ulykker

Der kan ofte drages en parallel mellem antallet af alvorlige ulykker, målt ved fravær fra arbejdspladsen, og nedbringelsen af ulykkehappigheden, om end der har vist sig at være undtagelser:

- i de belgiske tiltag inden for de indre vandveje kunne der kun konstateres et lille fald i antallet af alvorlige ulykker på trods af et kraftigt fald i ulykkehappigheden
- de franske aftaler med henblik på forebyggelse medførte et betydeligt fald i antallet af alvorlige ulykker, hvilket fremgår af et fald på ca. 40 % i omkostningerne pr. ulykke, mens faldet i happigheden tilsyneladende var ubetydelig.

Færre ulykker med dødelig udgang

I nogle tilfælde foreligger der også oplysninger om antallet af dødsulykker. Denne indikator følger udviklingen i ulykkehappigheden, om end faldet i antallet af dødsulykker synes at være mere udtalt. Den samme indikator anvendes også i forbindelse med større infrastrukturarbejder såsom Øresundsbroen mellem Danmark og Sverige og højhastighedstoglinjen i Italien mellem Firenze og Bologna. For begge infrastrukturprojekters vedkommende er antallet af dødsulykker betydeligt lavere i sammenligning med lignende projekter tidligere.

Positiv nytte-omkostningsgrad

I undersøgelsen var det i nogle tilfælde muligt at beregne en nytte-omkostningsgrad. For Østrig var forholdet inden for forebyggelse af faldulykker på arbejdspladsen 1:6. Det betyder, at man for hver investeret euro fik seks igen. I kampagnen 'Opskriften på sikkerhed', der fokuserede på sikkerhed inden for drikke- og fødevarerindustrien, var forholdet 1:4-1:5,5. Inden for sikkerhedssektoren i Tyskland blev det påvist, at sikkerhedsforanstaltningerne havde finansieret sig selv i løbet af tre år.

Kvalitativ vurdering af foranstaltningerne

De overfor beskrevne foranstaltninger indeholder flere karakteristika, som har bidraget til de gode resultater, der er opnået, og de kan anses for at være vigtige elementer i god praksis med henblik på reduktion af ulykkehappigheden.

Overvågningssystemernes betydning

Alle foranstaltninger understreger behovet for en effektiv vurdering af risiciene, både på sektor niveau og på de individuelle arbejdspladser. Et effektivt statistikbaseret overvågningssystem til overvågning af ulykkehappigheden og -sværhedsgraden efter iværksættelsen af foranstaltningerne har også vist sig at være en væsentlig faktor. Oplysningerne fra sådanne systemer muliggør mere dybdegående analyser og en kortlægning af potentielle svage punkter, der bør behandles nærmere i fremtiden.

Forebyggelse af risici ved kilden

Nogle af initiativerne i undersøgelsen, for eksempel 'foranstaltninger i forbindelse med stilladsarbejde inden for bygge- og anlægssektoren i Elsass- og Moselområdet' samt 'forebyggelse af nål i finger-skader — William Baird-initiativet' har vist, at tekniske foranstaltninger kan kontrollere og til tider fjerne risiciene ved kilden. Stilladser, der kan opstilles og anvendes på en sikker måde og fingerbeskyttelsesforanstaltninger, som kan installeres på nye og gamle symaskiner er eksempler på, hvordan det kan gøres. Det er imidlertid også nødvendigt, at foranstaltninger af denne type formidles til andre virksomheder. Desuden er denne form for redskaber kun det første skridt mod et mere sikkert arbejdsmiljø, da ny teknologi ofte kræver uddannelse, rådgivning, nye arbejdsmetoder og finansielle midler.

Social dialog, partnerskab og arbejdstagernes inddragelse

Social dialog mellem arbejdsgivere og arbejdstagere eller deres repræsentanter på virksomhedsniveau samt mellem fagforeninger og arbejdsgiversammenslutninger på sektor-, regional- og landniveau er en vigtig forudsætning for gode resultater.

I Irland har regering, arbejdsgivere, arbejdstagere og det organ, der er ansvarlig for forebyggelse af arbejdsrisici indgået en partnerskabsaftale som reaktion på dårlige statistikker for arbejdsulykker. Partnerskabet har til formål at fremme sikkerhedsforanstaltninger inden for bygge- og anlægssektoren. Hver part spiller sin egen rolle i partnerskabet. På tilsvarende måde har arbejdsgivere og arbejdstagere vedtaget et "fælles strategidokument" i forbindelse med kampagnen 'Opskriften på sikkerhed' inden for føde- og drikkevareindustrien. Aftalen, der omfatter alle kampagnes faser, fastlægger parternes forpligtelser og de foranstaltninger, der skal træffes af hver part, herunder også af det organ, der er ansvarlig for forebyggelse af arbejdsrisici. 'Forebyggelse af nål i finger-skader — William Baird-initiativet' er et andet eksempel på samarbejde, hvor foranstaltningerne er iværksat på initiativ af en virksomhed. Formålet med initiativet var at udarbejde sikkerhedsforanstaltninger til brug for virksomheden selv. Så snart det viste sig, at de var effektive, og virksomheden havde givet sin accept, videreformidlede fagforeningen dem med støtte fra det organ, der er ansvarlig for forebyggelse af arbejdsrisici, til andre i industrien. Foranstaltningerne nyder bred anerkendelse og konceptet er blevet integreret i en CEN-norm.

Behovet for at skræddersy foranstaltninger til en industri/ virksomhed

Foranstaltninger til forebyggelse af ulykker skal tage højde for de særlige forhold, der gør sig gældende for organisationen, herunder de finansielle midler. Ethvert initiativ skal nærmere betegnet kunne anvendes i praksis og ikke være for tungt og dyrt. I nogle tilfælde betyder det, at der er behov for ekstern finansiel bistand eller tilskud, om end bistanden også kan være i form af teknisk rådgivning eller uddannelse.

Generel anvendelse af eksemplerne i undersøgelsen

Alle rapportens eksempler på tiltag til forebyggelse af arbejdsulykker kan i princippet anvendes i andre sammenhænge, uafhængig af om de oprindeligt blev anvendt på lande, regional-, sektor-, eller virksomhedsniveau. Nogle programmer såsom Tuttava-instrumentet er endda klart udformet til at kunne anvendes af forskellige virksomheder / arbejdspladser, sektorer og endda lande.

Hvor fås rapporten?

Rapporten findes på engelsk i fuldtækt på agenturets websted på adressen <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/workaccidents/>, hvorfra den kan downloades gratis. Den trykte udgave af rapporten - "How to reduce workplace accidents", European Agency for Safety and Health at Work, 2001, ISBN 92-95007-42-5, kan bestilles ved henvendelse til Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer EUR-OP i Luxembourg (<http://eur-op.eu.int>), eller ved henvendelse til Publikationskontorets salgsteder. Prisen er 13 euro (ekskl. moms).

Dette dataark foreligger på alle EU-sprog på adressen <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>

'Temaet for den europæiske arbejdsmiljøuge i oktober 2001 var "forebyggelse af arbejdsbetingede ulykker", og yderligere information er tilgængelig på <http://osha.eu.int/ew2001/>.